

Ke zvyšování účinnosti ideově výchovné práce

Mezi úkoly, které uložil ČSLA XVII. sjezd KSČ, zaujímá přední místo požadavek „posílit účinnost a intenzitu ideově politického působení na příslušníky armády“. (Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVII. sjezdu KSČ v ČSLA. Praha, NV 1986, s. 11.)

Pro velitele, politické pracovníky, techniky i odborné náčelníky, politické orgány, stranické a svazácké organizace to znamená, aby věnovali soustavnou pozornost dosažení vysokého morálně politického stavu příslušníků naší armády.

Je žádoucí, aby se významným nástrojem v tomto úsilí stala především realizace cílů a úkolů nové Směrnice pro ideologickou práci v ČSLA, požadující „utvářet a upevňovat u všech jejích příslušníků marxisticko-leninský světový názor, komunistické přesvědčení, socialistické vlastenectví, proletářský a socialistický internacionalismus, nesmířitelnost k nepřítelům socialismu a s buržoazní ideologií; vychovávat je v třídně a politicky uvědomělé obránce a budovatele socialistické vlasti, pevně semknuté kolem Komunistické strany Československa, jejího ústředního výboru, rozhodlané bránit svou vlast a socialismus“. (Směrnice pro ideologickou práci v ČSLA, Všeob-sm-15, s. 3.)

Rostoucí požadavky KSČ a velení ČSLA na účinnost výchovy k marxisticko-leninskému světovému názoru, socialistickému vlastenectví, socialistickému a proletářskému internacionalismu v socialistické armádě, jsou objektivně podmíněny jejich

místem a úlohou v třídně rozděleném světě i dynamicky se rozvíjejícími procesy vědeckotechnického rozvoje, které ovlivňují řešení otázky obrany socialismu. Z nich vyplývá, že vojenská služba v socialistické armádě je samotnou svou podstatou službou vlasteneckou a internacionální. Jako zvláštní druh společensky prospěšné činnosti rozvíjení k ochraně socialistických vymožeností pracujícího lidu má vysoce užitečnou hodnotu.

Základním předpokladem účinnosti výchovy k socialistickému vlastenectví, socialistickému a proletářskému internacionalismu je správné pochopení podstaty těchto principů, jako nedílné součásti marxisticko-leninské ideologie. Pouze na tomto základě je možné správně pochopit a realizovat dialektickou jednotu marxisticko-leninského světového názoru, socialistického vlastenectví a internacionalismu jako základních kvalit osobnosti příslušníka velitelského sboru i vojáka socialistické armády.

Z podstaty marxisticko-leninské ideologie vyplývá, že principy socialistického vlastenectví, socialistického a proletářského internacionalismu jsou dialekticky spjaté. Teoreticko-metodologický základ této dialektické jednoty zdůvodnili zakladatelé marxismu-leninismu. Odhalené zákonitosti společenského vývoje umožnily vědecky objasnit historickou úlohu dělnické třídy ve společenském vývoji a z ní vyplývajících jednotu národních a internacionálních zájmů založenou na pochopení jejich třídní podstaty.

V ideové výchově respektující uvedené principy je proto žádoucí, zvláště ve vztahu k její účinnosti, usilovat o její maximální spojení se životem a praxí štábů i vojsk. Znamená to především formovat takové morálně politické vlastnosti příslušníků ČSLA, které vyjadřují jejich vztah ke komunismu, socialistické vlasti, Sovětskému svazu a zemím socialismu, pracujícím lidem vůbec.

Tyto vlastnosti by se měly promítnout do vnitřní připravenosti a pohotovosti jednat v zájmu socialistické vlasti a socialismu. Odráží se v připravenosti bránit socialismus se zbraní v ruce a být nesmířitelným vůči všem a všemu, co ohrožuje jeho zájmy.

Z hlediska cílevědomého formování těchto morálně politických vlastností je významné poznání, že otázky světového nároku, tedy to, jaké ideje se stávají pro osobnost podněcující a stimulující silou, mají prořadit význam.

Význam marxisticko-leninského světového názoru pro formování vlasteneckého a internacionálního uvědomování příslušníků ČSLA vyplývá z jeho obsahu, struktury a funkcí. „Marxisticko-leninský světový názor je ucelenou soustavou sociálních, ekonomických a politických názorů, vědeckých poznatků o přírodě a společnosti. Důsledně vychází z materialistické filozofie, z dialektického a historického materialismu. Jeho nedílnou součástí je systém estetických a etických norem. Proto marxismus-leninismus vytváří pevnou bázi pro společenskou praxi. Ukazuje, jak mají lidé jednat, aby jejich poznání objektivní reality i praktická činnost byly v souladu s pokrokovými tendencemi společenského vývoje, jehož nositelem je dělnická třída vedená komunistickou stranou.“ (Sborník vybraných dokumentů orgánů KSČ k ideologické a ideové výchovné práci. Praha, Svoboda 1979, s. 53.)

Tato charakteristika marxisticko-leninského světového názoru ukazuje, že jeho obsahem je objektivní svět ve své podstatě a celku včetně člověka. V tomto významu je nutné vědecký světový názor, který je součástí individuálního vědomí člověka, chápat jako revoluční životní postoj člověka k okolnímu světu.

Správné pochopení a ztotožnění se se sociálními hodnotami marxismu-leninismu umožňuje každému příslušníku ČSLA, aby si uvědomil své sociální postavení, smysl svého života, požadavky, které na něho klade socialistická společnost i armáda.

Současně marxisticko-leninský světový názor vystupuje ve vědomí každého člově-

ka v metodologické funkci myšlení, chování a činnosti, stává se mu návodem pro přetváření skutečnosti v souladu s ideály marxisticko-leninské ideologie.

V praxi ideové výchovné práce nám tedy jde o to, aby světónázorová orientace představovala základní motivační zdroj formování příslušníků ČSLA, zdroj pro utváření jejich požadovaných osobnostních kvalit, nutných k úspěšnému vykonávání funkce a překonávání všech obtíží spojených s výkonem vojenské služby.

Na nové vyšší kvalitě nabývá marxisticko-leninský světový názor v **komunistickém přesvědčení**. To umožňuje každému vojákovi, praporečkovi, či důstojníkovi zaujmout aktivní světónázorové postoje k životním, vojenským, etickým a dalším otázkám, správně se orientovat a jednat nejen v každodenních podmínkách společenského života, ale i náročných podmínkách bojové činnosti. Stává se tak jeho psychickou kvalitou, ideovým kompasem jeho činnosti.

Tvoří určující stránku v motivační struktuře, která podněcuje vojáky k takové činnosti, která je v souladu s potřebami a zájmy socialismu a vede je ke splnění vlastenecké a internacionální povinnosti.

Do popředí vystupuje úkol rozšiřovat prostřednictvím celého systému ideologické práce v ČSLA (především základních forem politické přípravy, které skýtají největší prostor) **světónázorové a politické vědomosti**, jejichž jádro tvoří uspořádaný systém poznatků marxismu-leninismu. Zvláště pro důstojníky a ostatní vojáky z povolání je důležité osvojit si především **poznatky a znalosti marxisticko-leninského učení o válce a armádě**, chápat společensko-historický charakter a typy válek soudobé epochy, z pozic KSČ hodnotit sociální podstatu a poslání armád protikladných společenských systémů; chápat úlohu ČSLA v současné etapě výstavby a obrany rozvinuté socialistické společnosti a její odpovědnosti ve Varšavské smlouvě; znát názory na podstatu revoluce ve vojenství, vztah člověka a techniky, růst významu morálně politického a psychologického faktoru, vojenské kázně a úkolů bojové pohotovosti.

Nezbytným prvkem ucelené struktury světónázorových a politických vědomostí je i **ovládání stranických a vojenskopolitických dokumentů**, bez nichž nelze současnou vojenskopolitickou linii strany a její brannou politiku pochopit.

Ovládnutí obsahu revoluční teorie a marxisticko-leninské metodologie se uskutečňuje v **jednotě s ovládnutím potřebných**

poznatků soudobé vojenské vědy, technických znalostí a se zvyšováním všeobecného vzdělání. Spolu s vědomostí je nutné docenit, že předpokladem světónázorové a politické vyspělosti je individuální ztotožnění se s hodnotovou pozicí dělnické třídy a zformování samostatné světónázorové a politické hodnotové orientace.

Vzájemný vztah světónázorové výchovy a výchovy socialistického vlastenectví, proletářského a socialistického internacionalismu byl v popředí pozornosti celosvětové ideologické konference k 30. výročí vzniku Varšavské smlouvy. Tam byl na adresu velitelského sboru ČSLA a stranických organizací vznesen požadavek, aby „mobilizovali takovou duchovní sílu, v níž se odráží dějinná úloha marxisticko-leninského světového názoru, ztotožnění se s politikou strany, kvalitativní hodnoty lidí, jejich socialistické vlastenectví a internacionalismus, uvědomění kázeň, soudružství, kolektivismus“. (Příloha Obrany lidu z 26. 4. 1985, s. 2.)

Výchova vojáků k socialistickému vlastenectví a internacionalismu vyplývá především z toho, že obě tyto kategorie patří k základům naší ideologie a politiky naší strany, promítají se do její vnitřní i zahraniční politické činnosti, a proto je důležité, aby je chápali a dobře jim porozuměli každý příslušník armády. Na druhé straně, jako významné kvality osobnosti vojáka determinují: společensky prospěšné zaměření jeho činnosti, vztah k vojenské službě a úkolům, které každodenně plní.

Projev socialistického vlastenectví a internacionalismu se tak promítá do všech činností vojáků, jejich politických, vojenských, pracovních i mravních postojů, ovlivňují základní rysy zaměření jejich charakteru a vůle.

Tento proces však není bezproblémový. Přes skutečnost, že na úseku ideové výchovného působení bylo uděláno nemálo, existují ještě mnohé nedostatky. Jak zdůraznil ministr národní obrany ČSSR armádní generál M. Václavík, „vedle vyhraněné pozitivních postojů příslušníků armády setkáváme se u některých vojáků s vlnným poměrem k hodnotám socialismu, s nedostatečnou hrđostí na revoluční přeměny, které pod vedením KSČ dosáhla naše společnost v poválečném období, s nedoceněním naší revoluční historie, s představami, které o ní vštěpovali minulým generacím po desetiletí představitelé buržoazie“. (Příloha Obrany lidu z 26. 4. 1985, s. 2.)

Základem výchovy vojáků k socialistickému vlastenectví a socialistickému inter-

nacionalismu je formování jejich marxisticko-leninského světového názoru a komunistického přesvědčení. Bez hlubokého osvojení si a pochopení světónázorových otázek není možné formovat ani tuto významnou a složitou morálně politickou vlastnost.

Realizovat cílevědomou vlasteneckou a internacionální výchovu příslušníků ČSLA a zvyšovat její účinnost vyžaduje:

- prohlubovat a rozvíjet vlastenecké a internacionální uvědomění vojáků,
- vychovávat u vojáků soustavu vlasteneckých a internacionálních citů,
- zapojovat příslušníky armády do aktivní politické, vojenské a společenské činnosti, jako základu pro projevení vlasteneckých a internacionálních postojů a vytvářet k tomu vhodné podmínky.

Obsahové zaměření světónázorové, vlastenecké a internacionální výchovy pro současnou etapu rozvoje ideové výchovné práce v armádě vymezuje Směrnice pro ideologickou práci v Československé lidové armádě (Všeob-sm-15, s. 3 až 6), která požaduje:

1. Vyzbrojovat příslušníky ČSLA teorií marxismu-leninismu, znalostmi politiky KSČ, vést je k ztotožnění se s nimi a mobilizovat je k úspěšnému splnění úkolů, vytyčených pro armádu XVII. sjezdem KSČ.
2. Upevňovat u příslušníků armády činnost socialistického vlastenectví, proletářský a socialistický internacionalismus a třídní nenávisť k nepřítelům socialismu.

K tomu je nutné:

- pěstovat lásku k socialistické vlasti, hrđost na historické úspěchy, kterých bylo pod vedením KSČ v pevném svazku s bratrskými socialistickými zeměmi dosaženo při její výstavbě a obraně, na výsledky, kterých bylo dosaženo při plnění závěrů XVII. sjezdu KSČ.
- dbát, aby se socialistické vlastenectví pojilo s vědomím proletářského a socialistického internacionalismu, s city třídní solidarity s pracujícími bratrskými zemí socialistického společenství, především SSSR, aby vyústovalo v aktivní životní postoj, čestnou a odpovědnou službu věci socialismu a jeho spolehlivé obrany,
- upevňovat jednotu, city přátelství a bratrství mezi příslušníky národů ČSSR, prohlubovat poznání jejich historie a kulturního dědictví, vědomí sounáležitosti a socialistické státnosti.

— rozvíjet výchovu vojáků na revolučních a bojových tradicích pracujícího lidu, KSČ a ČSLA,

— upevňovat vědomí, že bezpečnost ČSSR a její další rozvoj jsou možné jen v těsném spojení se zeměmi socialistického společenství v čele se Sovětským svazem, posilovat třídní bratrství s armádami členských států Varšavské smlouvy, zejména Sovětskou armádou,

— objasňovat protiklad mezi socialismem a kapitalismem, odhalovat vykořisťovatelský, protilidový, protihumánní charakter buržoazní společnosti a buržoazní morálky, agresivitu a snahu imperialismu podřizovat si národy a jeho útoky proti socialismu.

3. Formovat politické, mravní a morálně bojové kvality příslušníků ČSLA, nutné pro plnění bojových úkolů.

4. Vést boj proti buržoazní ideologii a nepřátelské propagandě, proti pravicovému oportunismu, revizionismu a všem negativním jevům ve vědomí a jednání příslušníků armády.

5. Podílet se na formování branně vlasteneckého a internacionálního vědomí obyvatel, především mládeže, a na popularizaci ČSLA ve společnosti.

Zvyšovat účinnost ideové výchovné práce ve vztahu ke světónázorové, vlastenecké a internacionální výchově současně předpokládá respektovat skutečnost, že její nedílnou součástí je i **výchova k nesmiřitelnosti a nenávisti vůči imperialistickému nepříteli.**

Při rozvíjení této výchovy jde především o objasňování skutečnosti, že rozvinutou socialistickou společnost budujeme za úporného boje dvou nesmiřitelných ideologií, který ze strany imperialismu stále více přerůstá v psychologickou válku a ideologickou diverzi. Proti působení těchto negativních vlivů není imunní ani část příslušníků ČSLA, neboť středem útoků nepřátelské propagandy a ideové diverzní činnosti je také ČSLA. K tomu, aby velitelé, političtí pracovníci a stranické organizace mohli této nepřátelské činnosti účinně čelit, je zapotřebí, aby znali zaměření ideové diverzního působení nepřátel socialismu, dokázali objasňovat způsoby pronikání do vojsk, uměli na ně reagovat především ofenzívností naší ideové výchovné práce.

V současné době je nutné, aby vojenští vychovatelé zvyšovali svou informovanost o celkové podstatě antikomunistických teorií, osvojovali si poznání o útocích proti KSČ, vládě ČSSR, jejích politice, přežívajících nacionalistických a dalších buržoazních přežitcích a čelili i nedostatečné informovanosti některých jedinců.

Předpokladem účinnosti je i **vhodná volba metod a prostředků ideové výchovného působení.**

Pro velitele a politické pracovníky platí především přiměřenost při volbě metod a prostředků ideové výchovného působení, trpělivost při dosahování stanovených cílů, schopnost využívat kladných rysů osobnosti vojáků. Znamená to opřít se o ně a rozvíjet je. Důležitá je i součinnost a akční jednota výchovných a dalších sociálních činitelů, jednota a proporcionálnost mezi rozumovým a citovým působením. Významným aspektem je objektivnost a pravdivost, která je naší zbraní a mravním postulátem.

Kritériem účinnosti našeho ideového působení je především schopnost příslušníků armády vyvozovat správné závěry pro výkon své vojenské služby, chování i politické postoje.

Účinnost našeho ideové výchovného působení nelze ponechat živelnosti ani náhodě. Souvisí přímo s politickou prací velitelů, náčelníků, příslušníků štábů a politických pracovníků u vojsk, především s posilováním schopnosti včas informovat o vnitřní a zahraniční politice ČSSR a jejích spojenců, rozvíjet schopnost hodnotit společenské jevy z vyhraněné třídních pozic a aktivně obhajovat základní hodnoty socialismu. Současně je vysoce aktuálním úkolem upevňovat politickou bdělost a odolnost vůči nepřátelské propagandě, jejím dezinformacím vytvářeným zvláště v současnosti především v otázkách války, míru a armády.

Z těchto skutečností vyplývá, že proces zvyšování účinnosti ideové výchovné práce při upevňování marxisticko-leninského světového názoru, socialistického vlastenectví, proletářského a socialistického internacionalismu je nedílnou součástí systému ideologické práce v ČSLA. Probíhá v dialektické jednotě všech komponentů. Zabezpečit toto jednotné působení v praxi je prvotním úkolem všech vojenských vychovatelů.